

UTVECKLINGSSSEMINARIER
-metod och kunskapsstöd till länen

FÖRORD

Nu är det dags att omsätta den kunskap som vi fick i arbetet med rapporten Landsbygden i den regionala utvecklingen i praktiken. Konkret innebär det ett förslag till en seminarier serie med syfte att öka kunskaps- och erfarenhetsutbytet mellan de aktörer som arbetar med regional utveckling. Vi hoppas att dessa ”utvecklingsseminarier” ska vara till praktisk nytta ute i länen!

Projektledare för uppdraget om metod- och kunskapsstöd har varit utredare Ulf Tynelius. I projektgruppen har också enhetschef Inger Normark och informatör Annika Lidgren ingått.

Vi vill passa på att tacka de sju länsstyrelser (Dalarna, Värmland, Västmanland, Skåne, Gävleborg, Norrbotten och Örebro) som ingått i vår referensgrupp och samrådsmyndigheterna Jordbruksverket, Verket för näringslivsutveckling och Institutet för tillväxtpolitiska studier som bidragit med värdefulla synpunkter.

Östersund augusti 2005

Kerstin Wallin
Generaldirektör

INNEHÅLL

1 SAMMANFATTNING	3
2 INLEDNING	4
2.1 Uppdrag	4
2.2 Slutsatser från rapporten "Landsbygden i den regionala utvecklingen"	4
2.3 Arbetsmetod	4
3 UTVECKLINGSSEMINARIER	6
3.1 Varför seminarier?	6
3.2 Fokus på erfarenhetsutbyte	6
3.3 Målgrupper	6
3.4 Information och kommunikation	7
3.5 Uppföljning	7
4 INNEHÅLL I UTVECKLINGSSEMINARIER	8
4.1 Bakgrund till innehåll	8
4.2 Landsbygden i de regionala programmen	10
4.3 Internationell utblick	11
4.4 Regionförstoring, funktionella områden och landsbygden i siffror	12
4.5 Företagande, lokala arbetsmarknader och kompetens	13
4.6 Service	14
4.7 Samhällsplanering	15
4.8 Partnerskap och modeller för att stötta lokala utvecklingsgrupper	15
5 FÖRSLAG	17
5.1 Uppdrag att bedriva utvecklingsseminarier	17
5.2 Behov av uppföljning	17

1 SAMMANFATTNING

Utvecklingsseminarier för kunskaps- och erfarenhetsutbyte på regional nivå. Det är Glesbygdswerkets förslag till hur länens behov av metod- och kunskapsstöd kan tillgodoses vad gäller deras arbete med gles- och landsbygdsfrågor.

Glesbygdswerket konstaterar att det behövs mer kunskap om gles- och landsbygders särskilda förutsättningar och behov. Det är viktigt för att den potential som finns i dessa områden verkligen ska utnyttjas i arbetet för regional tillväxt och utveckling.

Genom erfarenhetsutbyte mellan länen kan nätverk bildas och enskilda tjänstemän stärkas i sina roller. Deltagande från flera olika enheter och organisationer kan också bidra till en ökad samordning inom de egna länen.

Kort kan syftet med utvecklingsseminarierna sammanfattas med:

- Ökade kunskaper
- Samordning/samarbete
- Erfarenhetsutbyte

Glesbygdswerket lämnar i dagsläget förslag till sju seminarier med olika teman som ska genomföras i samarbete med berörda myndigheter inom olika sakområden:

Landsbygden i de regionala programmen

Internationell utblick

Regionförstoring, funktionella områden och landsbygden i siffror

Företagande, lokala arbetsmarknader och kompetens

Service

Samhällsplanering

Partnerskap och modeller för att stödja lokala utvecklingsgrupper

Glesbygdswerkets föreslår att:

- Glesbygdswerket som ett första steg ges i uppdrag att bedriva metod- och kunskapsstöd till länen genom kontinuerliga *utvecklingsseminarier* enligt beskrivet förslag. Uppdraget ska ske i samråd med Jordbruksverket, Verket för näringslivsutveckling och Institutet för tillväxtpolitiska studier och regleras i regleringsbrev för de fyra myndigheterna.

För att följa utvecklingen och ge förslag till ytterligare förbättringar behöver kontinuerliga uppföljningar göras. Glesbygdswerket föreslår att:

- Regeringen i regleringsbrev ger länsstyrelser/samverkansorgan/självstyrelseorgan i uppdrag att genomföra uppföljningar av hur de arbetar med gles- och landsbygdsfrågor och vilka effekter som uppnås. Glesbygdswerket ges i uppdrag att sammanställa och analysera uppföljningarna och redovisa detta till regeringen samt inkomma med förslag till eventuella förbättringar.

2 INLEDNING

2.1 UPPDRAG

Glesbygdsverket har haft regeringens uppdrag att lämna förslag på hur länens behov av metod- och kunskapsstöd, vad gäller landsbygdsdimensionen i regionalt utvecklingsarbete, kan tillgodoses. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 1 september 2005. Arbetet har genomförts i samråd med Jordbruksverket, Verket för näringslivsutveckling och Institutet för tillväxtpolitiska studier.

Uppdraget är en uppföljning och fortsättning på det arbete som redovisades i rapporten Landsbygden i den regionala utvecklingen¹.

2.2 SLUTSATSER FRÅN RAPPORTEN "LANDSBYGDEN I DEN REGIONALA UTVECKLINGEN"

Rapporten presenterades i februari 2005. Resultaten byggde till stor del på de enkätsvar som varje län lämnade under våren 2004. Där redovisades hur länen arbetar med gles- och landsbygdsfrågor i det regionala utvecklingsarbetet. En viktig slutsats var att gles- och landsbygder inte är tillräckligt synliggjorda i det arbetet. Därmed finns också en stor risk att de resurser som finns i dessa områden inte tas tillvara för att utveckla län och regioner. Även om vissa län kommit långt behöver ansträngningarna på regional nivå generellt sett öka.

Ett sätt att lyfta fram frågorna kan vara att arbeta med metod- och kunskapsstöd. I rapporten konstaterades också att det finns ett sådant behov från länen. Handläggare på regional nivå som arbetar med gles- och landsbygdsfrågor behöver stärkas i sina roller och arbetet behöver samordnas bättre såväl inom de egna länen som mellan olika län. Glesbygdsverket fick i uppdrag att förtydliga hur behovet av metod- och kunskapsstöd skulle kunna tillgodoses, vilket presenteras i denna rapport.

Enligt Glesbygdsverkets bedömning räcker det inte enbart att arbeta med metod- och kunskapsstöd. För att hålla frågorna levande förslögs verket återkommande uppföljningar för att följa utvecklingen samt ge underlag till förbättringar, något som vi återkommer till även i denna rapport.

Ett antal övriga förslag och strategier lämnades också. Dessa kommer bland annat att utgöra underlag för den pågående landsbygdskommitténs arbete².

2.3 ARBETSMETOD

Arbetet med utformandet av metod- och kunskapsstöd har drivits i projektform inom Glesbygdsverket. Projektledare har varit utredare Ulf Tynelius. I projektgruppen har också enhetschef Inger Normark och informatör Annika Lidgren ingått.

Utgångspunkt för arbetet har varit de önskemål om metod- och kunskapsstöd som länen redovisat. Dessa synpunkter har kompletterats med Glesbygdsverkets erfarenheter inom området. I stort sett samtliga utredare inom verket har bidragit med kunskap inom olika sakområden.

De län som var referensgrupp i arbetet med rapporten Landsbygden i den regionala utvecklingen har deltagit även denna gång. Den tidigare gruppen med fem länsstyrelser (Värmland,

¹ Glesbygdsverket (2005). *Landsbygden i den regionala utvecklingen – slutrapport*.

² För information om landsbygdskommitténs arbete – se www.sou.gov.se/landsbygd/

Västmanland, Dalarna, Gävleborg och Örebro) har utökats med länsstyrelserna i Skåne och Norrbotten. En träff genomfördes i Örebro i maj, och där diskuterades lämpligt innehåll och utformning av metod- och kunskapsstöd. Därefter har gruppen också haft tillfälle att lämna synpunkter på utkast till denna rapport.

I maj träffades också alla samrådsmyndigheter i Östersund. Även då diskuterades formerna för ett framtida metod- och kunskapsstöd, men framförallt vad stödet skulle kunna innehålla och vad de olika myndigheterna kan bidra med. Vi kunde konstatera att det finns många områden där vi naturligt skulle kunna tillföra olika perspektiv och kunskap. Här finns stora möjligheter till samverkan och samordning! Detta gäller inte bara de utpekade samrådsmyndigheterna utan även andra myndigheter som verkar inom relevanta områden. Värt att nämna är att flera myndigheter redan nu fått kännedom om projektet och hört av sig till Glesbygdverket för diskussion om framtida gemensamma insatser. Landsbygdskommittén har också uttryckt sitt intresse för arbetet och kommer att delta vid den träff som genomförs redan tidigt i höst.

En viktig slutsats utifrån samrådsträffen är att även det fortsatta arbetet med att bedriva metod- och kunskapsstöd bör skrivas in i regleringsbrev för Glesbygdverket, Jordbruksverket, Verket för näringslivsutveckling och Institutet för tillväxtpolitiska studier. Detta för att förankra frågan på myndigheternas ledningsnivå och försäkra medverkan från just dessa myndigheter, som bedöms behöva delta vid alla planerade aktiviteter. Medverkan från andra myndigheter, som kommer att ske vid något eller några tillfällen, bör dock klaras av utan formaliserade samrådsuppdrag.

3 UTVECKLINGSSEMINARIER

3.1 VARFÖR SEMINARIER?

I arbetet med rapporten om landsbygden i den regionala utvecklingen blev det tydligt att det behövs en arena för dem som på regional nivå arbetar med frågor kopplade till gles- och landsbygders utveckling. Flera län efterlyser erfarenhetsutbyte mellan länen och önskar att den nationella nivån skapar fler mötesplatser. Det finns indikationer på att tjänstemän som arbetar med landsbygdsfrågor på regional nivå har svårt att få gehör för sina frågor. För att öka möjligheterna till erfarenhetsutbyte över länsgränser samt stärka tjänstemän och även politiker behöver nätverk bildas.

Från central nivå efterfrågar länen i första hand spridning av redan befintliga metoder och kunskap, exempelvis vad gäller statistik, fakta och utredningar.

Den form som vi bedömer bäst tillgodoser dessa behov är seminarier. Dessa ska vara målgruppsanpassade (innehållet ska kunna skilja sig från olika grupper utifrån behov), informella och med begränsat antal deltagare. Detta för att på bästa sätt uppnå syftet med dialog och erfarenhetsutbyte.

3.2 FOKUS PÅ ERFARENHETSUTBYTE

I vårt förslag har vi valt det övergripande namnet *utvecklingsseminarier*. Det är viktigt att seminarierna upplevs som en kontinuerlig satsning med återkommande aktiviteter. Varje seminarium får sedan en underrubrik beroende på ämne. Centralt för alla seminarier kommer dock att vara gles- och landsbygders roll i den regionala utvecklingen, med fokus på gles- och landsbygder som tillväxtområden.

Hela arbetet med metod- och kunskapsstöd till länen bygger på kommunikation och dialog. Ett viktigt ställningstagande är att detta inte handlar om ”utbildning” eller enkelriktad information till länen. Fokus kommer i stället att ligga på erfarenhetsutbyte, dels mellan länen, dels mellan län och olika myndigheter.

Vi föreslår två seminarier per år. Inriktningen är att utforma endags-seminarier med möjlighet för deltagarna att resa över dagen. Vissa undantag kan dock behöva göras.

3.2.1 Syfte

Kort kan syftet med utvecklingsseminarierna sammanfattas med:

- Ökade kunskaper för att synliggöra och nyttja landsbygdens resurser
- Samordning/samarbete
- Erfarenhetsutbyte

I ett senare skede, utifrån behov och resurser, kan Glesbygdsverket tänka sig att skapa någon slags ”infrastruktur” för ett nätverk av tjänstemän.

3.3 MÅLGRUPPER

Vi avser att i första hand vända oss till en begränsad målgrupp av berörda handläggare på länsstyrelser, regionförbund och samverkansorgan. Dessa personer har i dag inte något fungerande nätverk och utbytet mellan länen är relativt begränsat vad gäller gles- och landsbygdsfrågor. Med tanke på möjligheter till diskussioner och dialog får målgruppen inte vara för stor. Beroende på ämne kommer dock gruppen att utökas med relevanta personer, i första hand från regional nivå.

En viktig synpunkt som referensgruppen framfört är att alla berörda enheter inom en länsstyrelse, alternativt inom ett regionförbund eller samverkansorgan, måste involveras eftersom samsynen måste öka och sektoriseringen minska även inom de egna länen. Därför kommer inbjudningar att gå till personer exempelvis både från regionalekonomiska enheter och lantbruksenheter.

Vi har delat upp länen i tre grupper; Nord-, Syd- och Mellansverige. Sammantaget blir det alltså sex seminarier för Glesbygdverket och övriga arrangörer (två seminarier per år på tre platser varje gång). Anledningen till grupperingen är att länen själva uttryckt att resorna inte får bli för långa och att antalet deltagare inte får bli för stort. Ambitionen är dock att vid något tillfälle samla *alla* län, exempelvis vid ett större seminarium med internationella utblickar. Självklart kommer också erfarenheter från län som inte tillhör samma gruppering att utnyttjas.

3.4 INFORMATION OCH KOMMUNIKATION

Under arbetet med att utforma metod- och kunskapsstöd har kommunikationen med länen i huvudsak bestått av kontakter med referensgruppen. Rapporten Landsbygden i den regionala utvecklingen skickades dock ut till alla län i mars med information om att arbetet fortsätter med metod- och kunskapsstöd. Via Glesbygdverkets webbplats och nyhetsbrev har det också funnits möjlighet att ta del av allmän information om projektet.

Med tanke på förankringsprocessen i de olika länen planeras under hösten även presentationer för länsråd och landshövdingar.

Under Landsbygdsforum i Åre 15-16 november planeras för en bredare lansering av utvecklingsseminarierna.

En särskild informationsplan inför genomförandet av seminarierna kommer att tas fram under hösten.

3.5 UPPFÖLJNING

Det är viktigt att seminarierna följs upp kontinuerlig för att avgöra om de är till nytta för målgruppen, vilket kvalitet de håller och hur de kan utvecklas och förbättras.

Steg ett är att alla deltagare vid varje seminarietillfälle får svara på en enklare enkät om vad de tycker, exempelvis angående ämnets relevans, de centrala myndigheternas insatser och nyttan av erfarenhetsutbytet.

Som steg två, när några seminarier genomförts, planeras för en mer omfattande undersökning av hela målgruppen (även de som inte deltagit) samt länsledningarna. Tidsmässigt kan det bli aktuellt i slutet av 2006. Eventuellt skulle frågan också kunna ingå som en del i Glesbygdverkets årliga "kundundersökning".

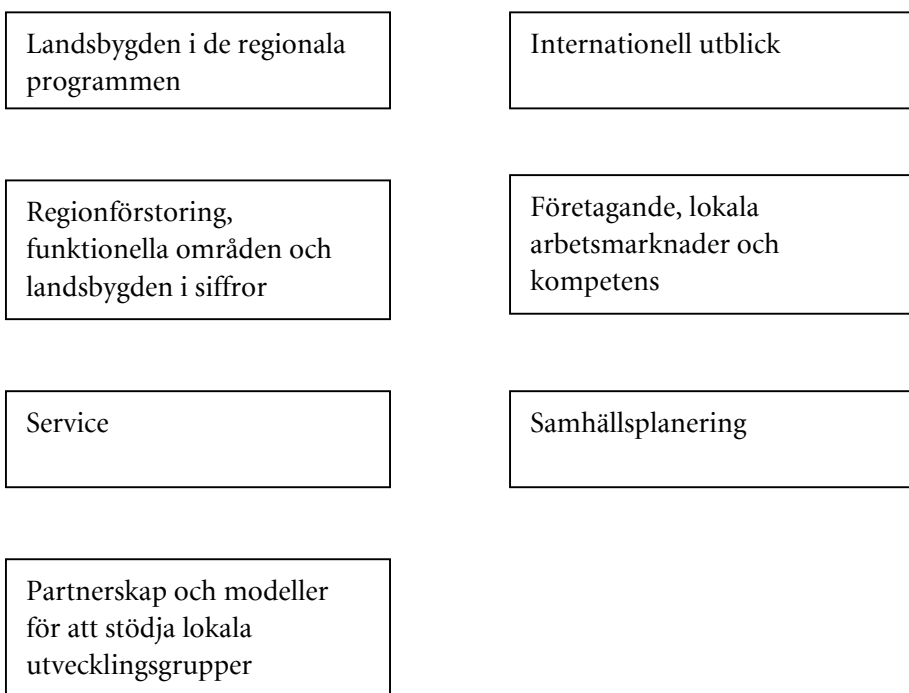
Resultaten kommer att följas upp och bedömas i samband med verkets årliga verksamhetsplanering.

4 INNEHÅLL I UTVECKLINGSEMINARIER

4.1 BAKGRUND TILL INNEHÅLL

I såväl delrapporten³ som slutrapporten⁴ av uppdraget landsbygdsdimensionen i det regionala utvecklingsarbetet beskrivs länens behov av metod- och kunskapsstöd. En inventering av Glesbygdsverkets samlade kunskaper och erfarenheter har gjorts under våren 2005. Synpunkter har också inhämtats från referensgrupp och samrådsgrupp.

Sammantaget har detta resulterat i förslag på sju block:

Om arbetet med utvecklingsseminarierna faller väl ut kommer nya ämnen/teman att tas fram efter hand.

4.1.1 Tidsplan

Seminarier om landsbygden i de regionala programmen kommer att genomföras redan i månadskiftet augusti/september. För de övriga aktiviteterna är tidsplanen ännu inte fastställd, utan lämplig tidpunkt bör avgöras tillsammans med berörda samarbetspartner. Enligt plan ska dock nästa aktivitet äga rum under våren 2006.

Glesbygdsverket ser utvecklingsseminarierna som en kontinuerlig satsning utan något egentligt slut. Seminarierna kommer att utvärderas efter hand och utvecklas i samråd med län och andra myndigheter.

4.1.2 Kvinnor och män

En del av det tidigare uppdraget var att redovisa hur kvinnors och mäns villkor när det gäller arbete, företagande och service på landsbygden tas upp i det regionala utvecklingsarbetet. Detta medförde vissa problem, delvis utifrån hur frågan var formulerad. De flesta län beskrev

³ Glesbygdsverket (2004). *Landsbygdsdimensionen i det regionala utvecklingsarbetet. Delrapport.*

⁴ Glesbygdsverket (2005). *Landsbygden i den regionala utvecklingen. Slutrapport.*

genusaspekten *generellt* i stället för med gles- och landsbygdsperspektiv. De län som beskrev skillnader i mäns och kvinnors villkor gjorde det främst ur företagarperspektiv och i mindre utsträckning ur arbets- och serviceperspektiv.

Glesbygdsverket anser det därför särskilt viktigt att belysa genus- och landsbygdsperspektivet i de olika seminarierna.

4.1.3 Förslag på program

Nedan redovisas Glesbygdsverkets tankar och idéer i dagsläget vad gäller innehåll för de olika seminarierna. Detaljplaneringen för varje seminarium kommer att ske i ett senare skede tillsammans med länen och deltagande myndigheter. Förslaget ska alltså läsas som ett första *utkast* med ett ”smörgåsbord” av möjliga/önskvärda programpunkter.

Foto: Annika Lidgren
I Västerviks kommun, Kalmar län är skärgården en viktig del av den regionala utvecklingen. Anna-Pia Molander bor på Björkö och arbetar som båtchaufför.

4.2 LANDSBYGDEN I DE REGIONALA PROGRAMMEN

Detta seminarium är redan inplanerat att genomföras i månadsskiftet augusti/september. Anledningen till den tidiga starten är att länens arbete med regionala utvecklingsplaner är högaktuellt just då. De flesta kommer att arbeta intensivt med frågan under hösten för att vara färdiga vid årsskiftet 2005/2006.

Syfte

Erfarenhetsutbyte mellan länen om hur landsbygdsfrågor kan hanteras i de regionala utvecklingsprogrammen, och hur det fungerar i praktiken. Målet är en större medvetenhet om landsbygdens resurser och behov för att även dessa områden ska kunna bidra till tillväxt och utveckling i län och regioner.

Kunskaper och erfarenheter om hur det kommande landsbygdsprogrammet (LBU) kan kopplas till de regionala utvecklingsprogrammen.

Denna första träff ska också ses som en test av hur det fungerar med utvecklingsseminarier samt som ett första steg mot ett nätverk mellan handläggare på regional nivå.

Ur programmet:

- Presentation av serien med utvecklingsseminarier samt slutsatser från uppdraget landsbygden i den regionala utvecklingen (Ulf Tynelius, Glesbygdsverket)
- Nutek:s metodutvecklingsarbete kring RUP. Kopplingen till andra program? Hur kan landsbygdsfrågor hanteras inom RUP? (Lars Wikström, Nutek)
- Exemplet Kalmar. Landsbygdens plats i de tre tidigare RUP:ar som Kalmar tagit fram och hur det påverkar inriktningen i RUP:en 4. (Helena Nilsson, Regionförbundet i Kalmar).
- Jordbruksverkets arbete med kommande LBU- program. Hur stor möjlighet har länen att styra inriktningen i LBU? Hur kan LBU samspela med RUP? (Roland Sten, Jordbruksverket)
- Hur arbetet med LBU kan kopplas till RUP - exemplet Dalarna (Eva Wikman, länsstyrelsen i Dalarna).
- Reflektioner av deltagande centrala myndigheter (Glesbygdsverket, Jordbruksverket, Nutek, Boverket samt även landsbygdskommittén).

Målgrupp

Från länsstyrelserna har alla RUP-ansvarig inbjudits. Dessutom berörda personer från lantbruks- och regionalekonomiska enheter eller motsvarande. Även till Regionförbund och samverkansorgan har inbjudan gått till RUP-ansvariga personer. Inbjudan har också skickats till länsråd på länsstyrelser och direktörer på Regionförbund och samverkansorgan.

Parter

Jordbruksverket och Nutek har egna programpunkter. Boverket, samt även landsbygdskommittén kommer att delta i diskussionerna.

4.3 INTERNATIONELL UTBLICK

Kunskap om andra länders landsbygdspolitik var något som särskilt efterfrågades av länen i den kartläggning som genomfördes 2004. Studiebesök i något annat land med en liknande problematik som Sverige har också diskuterats.

Syfte

Ge kunskap om andra länders regional- samt landsbygdspolitik och *hur den fungerar i praktiken*.

Erfarenhetsutbyte på regional nivå om hur man kan skapa tillväxt på landsbygden.

Ge nya perspektiv och inspiration för det egna arbetet.

Exempel på möjligt innehåll

- Hur fungerar regionalpolitiken i andra länder, exempelvis Norge, Finland och/eller Skottland?
- Utveckling och trender i de olika länderna vad gäller organisation på nationell och regional nivå – och vad leder det till i praktiken?
- Den gemensamma jordbrukspolitikens (CAP:s) inverkan på regionalpolitiken och landsbygdspolitiken.
- Vad innebär nya landsbygdsprogrammet (LBU) för de olika länderna?
- Vad skapar tillväxt på landsbygden? Vad har innovation med landsbygdsutveckling att göra?
- Landsbygdsvinnors- och mäns olika möjligheter och problem i olika länder.
- Leadermetodens utbredning och användning i de olika länderna.

Målgrupp

Nationellt seminarium där alla län samlas samtidigt (berörda handläggare och chefer från länsstyrelser och/eller motsvarande). Berörda personer på relevanta nationella myndigheter. Representanter för Näringsdepartementet och Jordbruksdepartementet.

Parter

Här finns många möjliga samarbetspartner; ITPS, Nutek, Vinnova, Jordbruksverket, internationella Leader+ nätverket, Mål 1-nätverket, DG Regio etc. Dessutom representant från något/några av de aktuella länderna.

Studiebesök

Planer finns även på att göra ett studiebesök i något annat land med liknande problematik som Sverige. Dessutom kommer utvecklingsseminariernas målgrupp att särskilt uppmuntras att åka till det nordiska landsbygdsforum som hålls i Vasa, Finland, 2006.

Foto: Mats Elg
Mycket av den gles- och landsbygdsproblematik som finns i Sverige liknar den i England och Skottland.

Foto: Annika Lidgren

Till byn Borglunda i östra Jämtland kan man tas sig med buss de sju milen från Östersund, i alla fall om man åker vid "normala" restider..

4.4 REGIONFÖRSTORING, FUNKTIONELLA OMRÅDEN OCH LANDSBYGDEN I SIFFROR

I såväl redovisningen av landsbygdensdimensionen i det regionala utvecklingsarbetet som i verketsövriga arbete märks ett stort intresse för frågor om regionförstoring och funktionella områden.

Syfte

Förmedla kunskap om verktyg och metoder för vassare analyser som bättre kan identifiera förhållanden i gles- och landsbygder och hur dessa kan användas i de egna planeringsprocesserna.

Erfarenhetsutbyte och diskussion om regionförstoringens konsekvenser för gles- och landsbygdsområden.

Framhålla vikten av att tänka funktionellt.

Exempel på möjligt innehåll

- Regionförstoring och dess betydelse för arbetsmarknads-, bostads- och utbildningsregioner.
- Hur ser trenderna med regionförstoring ut i andra länder? Vilka hot och möjligheter kan spåras för gles- och landsbygders räkning?
- Hur arbetar de olika länen? Presentation av resultat och erfarenheter från fallstudier.
- Kommunikationer/transporter i glesa strukturer. Behovet av kollektivtrafik och godstransporter i gles- och landsbygder. Goda exempel.
- Genusperspektivet och fördelningspolitiska aspekter.
- Beskrivning och exempel på hur tillgänglighetsanalys kan användas som metod för t.ex. serviceplanering och infrastrukturplanering (egna exempel och erfarenheter från Skåne).
- Visa exempel på metodik för att analysera lokala områden för att synliggöra utbredning och variation av boende, arbetsplatser etc.

Målgrupp

Kommunikationsdirektörer eller motsvarande från länsstyrelser/regionförbund/samverkansorgan. Dessutom RUP-ansvariga samt berörda personer från lantbruks- och regionalekonomiska enheter eller motsvarande.

Parter

Även här finns flera relevanta parter; Nutek, ITPS, Vägverket, Banverket, Boverket, Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne, Länsstyrelsen i Jämtland samt Sveriges Kommuner och Landsting.

4.5 FÖRETAGANDE, LOKALA ARBETSMARKNADER OCH KOMPETENS

I länens redovisningar efterfrågades i första hand mer kunskap om företagandet på landsbygden, vilket ledde till ett regeringsuppdrag i frågan⁵ som ska redovisas våren 2006. I ett seminarium anser Glesbygdsverket det dock viktigt med en bredare ansats. Frågor om företagande bör knytas ihop med arbetsmarknads- och kompetensfrågor.

Syfte

Ökade kunskaper om lokal utveckling i gles- och landsbygder med fokus på arbetsmarknad, kompetens och företagande.

Öka regionala aktörers fokus på hur de kan stödja utveckling inom dessa områden.

Erfarenhetsutbyte och spridande av intressanta exempel på hur främst den regionala nivån kan bidra till ökad utveckling i gles- och landsbygder inom nämnda politikområden.

Exempel på möjligt innehåll

- Fakta om nuläge och utveckling: Arbetsmarknad, yrkesbredd, arbetssökande m.m. Utbildningsnivåer, kompetens, övergångar m.m. i gles- och landsbygder.
- Presentera metod för att beskriva lokala arbetsmarknader och dess funktionssätt som underlag för planering.
- Utbildning som verktyg för tillväxt och lokal utveckling.
- Landsbygdens företagande - tillväxt, hinder och möjligheter.
- Hur ser företagandet ut bland invandrare? Vilken betydelse har dessa grupper för landsbygden t.ex. ur ett serviceperspektiv?
- Samverkan - vad kan den regionala nivån göra för att stödja samverkan mellan kompetens, arbetsmarknad och företagande?
- Goda exempel på hur man kan arbeta på regional nivå för att stötta lokal utveckling i gles- och landsbygder.
- Alla programpunkter ska genomgående ha genusperspektiv.

Målgrupp

Förutom handläggare på länsstyrelser, regionförbund och samverkansorgan kan exempelvis följande inbjudas: AMS/Länsarbetsnämnd, företrädare för lärcentranätverken, representanter från KY-utbildningar och högskolan.

Parter

Exempel på möjliga samarbetspartner är Nutek, ITPS, Jordbruksverket, AMS, ALI, relevanta myndigheter inom utbildningsområdet.

Foto: Fredrik Herrlander
Företaget Hammet står för en del av tillväxten i Hammarstrand, Jämtland. De tillverkar kvalificerade kretskort och sysselsätter 22 personer i byn Pålgård.

⁵ Regleringsbrev för Glesbygdsverket 2005.

Foto: Annika Lidgren
Viss postservice finns på Sladö i Västerviks skärgård
trots endast fem bofasta på ön.

4.6 SERVICE

När länen beskrevs i huvudsak arbetet med den kommersiella servicen. I Glesbygdsverkets arbete med servicefrågor kan vi dock konstatera att det i många fall krävs en helhetssyn på såväl den kommersiella som offentliga servicen för att klara välfärden i gles- och landsbygdsområden. Därför planeras för ett bredare seminarium i samarbete med Konsumentverket.

Syfte

Ökad kunskap om servicefrågorna i ett brett perspektiv (både kommersiell och offentlig service).

Erfarenhetsutbyte om hur länsstyrelser och andra statliga myndigheter kan stimulera till fungerande servicelösningar.

Exempel på möjligt innehåll

- Information om Glesbygdsverkets och Konsumentverkets arbete med servicefrågorna. Diskussion om målet ”en god servicenivå i alla delar av landet”, och betydelsen av detta mål. Möjligheterna att följa upp och utvärdera målet, och vilken betydelse det kan ha för den regionala nivån.
- Informera om våra tillgänglighetsstudier avseende grund- och gymnasieskolor, post- och kassaservice, vårdcentraler. Visa exempel.
- Exempel på serviceplaner som har en bredare inriktning än bara kommersiell service, t.ex. Dalarna.
- Exempel på alternativa driftformer t.ex. kooperativa lösningar eller lösningar med lokala grupper som övertagit drift inom olika områden.
- Exemplet Village halls – Skottland och möjligen ”Bottom Rules”, det Interreg-projekt där Jämtlands kommuner och ett antal norska kommuner utbyter erfarenheter.
- Information om goda exempel från olika län. Kan ges av representanter från länsstyrelsen eller att man bjuder in några utvalda projekt.

Målgrupper

Handläggare landsbygdsfrågor, ansvariga för servicefrågor på länsstyrelser, regionala självstyrelseorgan, samverkansorgan samt RUP-ansvariga.

Parter

Konsumentverket är en naturlig och väldigt viktig samarbetspartner i detta sammanhang, som sektorsansvarig myndighet och med en rad operativa arbetsuppgifter och uppdrag. Därför bör fortsatt planering av innehåll genomföras tillsammans med dem. Konsumentverket planerar att i november 2005 genomföra seminarier tillsammans med Sveriges kommuner och landsting. Här finns önskemål om Glesbygdsverkets medverkan.

Foto: Annika Lidgren
Var vill folk bo, och varför?

4.7 SAMHÄLLSPANERING

Detta seminarium är det minst planerade i dagsläget, delvis beroende på att det inte var ett prioriterat område i länens redovisningar. Icke desto mindre är det en viktig fråga för gles- och landsbygders utveckling. Därför avser Glesbygdsverket att återkomma med förslag på hur ett seminarium om samhällspanering skulle kunna utformas. Några delar som kan ingå är:

- Boendeplanering och finansiering.
- Trender för boende – hur vill människor bo? Likheter/skillnader mellan kvinnor och män.
- ”Visstidsboende” – ett problem eller en möjlighet för små kommuner?
- Kommunala översiktsplaner och kopplingen till regionala planer.

Parter

Möjliga parter är Boverket, län med intressanta exempel.

4.8 PARTNERSKAP OCH MODELLER FÖR ATT STÖTTA LOKALA UTVECKLINGSGRUPPER

Syfte

Stärka länens arbete med regionala partnerskap genom ny kunskap och erfarenhetsutbyte.

Visa på metoder att synliggöra landsbygdens frågor i partnerskapen.

Lyfta vikten av den lokala förankringen.

Exempel på möjligt innehåll partnerskap

- Partnerskapen – verkstad eller kafferep? Likheter och skillnader mellan olika partnerskap. Jämförelser av effekter av olika slags partnerskap, exempelvis utifrån faktorer som befogenheter och budget. Leader som modell.
- Hur har partnerskapen uppstått – ur en kris eller utifrån en politisk vilja? Hur inverkar detta på partnerskapens funktion och resultat?
- Den lokala nivån – hinner man med den, och hur? Exempel.
- Kvinnor/män och partnerskapen; representation, inflytande, resultat?
- Vem ska företräda landsbygdens frågor? Bara lantbrukare eller även andra invånare i gles- och landsbygder? Var finns möjlighet att påverka – i det lilla strategiska partnerskapet eller i det stora länsövergripande? Exempel.

Exempel på möjligt innehåll lokala utvecklingsgrupper

- Vad kan länen göra för att stötta lokala utvecklingsgrupper och vad ger det för resultat?
- Exempel på olika organisationssätt för att stimulera lokala initiativ och modeller för att öka delaktigheten från lokala intressenter. Exempel från län.
- Länsbyggerådets roll.

Foto: Birgitta Rhodin
Olika partnerskap fungerar väldigt olika. Här Leader+ Sommenbygd i sammanträde.

Målgrupp

Berörda handläggare på länsstyrelser, samverkansorgan, regionförbund.

Parter

Möjliga parter är ITPS, statskontoret, regeringskansliet, Dalarnas forskningsråd, LAG-grupp/er.

5 FÖRSLAG

5.1 UPPDRAG ATT BEDRIVA UTVECKLINGSSEMINARIER

För att gles- och landsbygdsfrågorna ska få en given plats i det regionala utvecklingsarbetet behöver dessa frågor få ökat fokus och länens kunskaps- och erfarenhetsutbyte ökas. Det är viktigt utifrån tre skäl:

Att synliggöra och stärka landsbygdens plats i det regionala utvecklingsarbetet

I Glesbygdsverkets genomgång av länens redovisningar framkommer att länen arbetar med gles- och landsbygder på olika sätt och att dessa frågor är alltför anonyma i exempelvis tillväxtprogram. Glesbygdsverket anser att det finns behov av att ytterligare stärka gles- och landsbygdsaspekterna i det regionala utvecklingsarbetet.

Öka kunskaperna om landsbygdens särskilda behov och förutsättningar

I propositionen ”En politik för tillväxt och livskraft i hela landet”⁶ finns uttryckt att alla delar av landet ska kunna bidra till Sveriges tillväxt. Samtidigt har olika områden olika behov och förutsättningar att bidra. Det är därför väsentligt att gles- och landsbygders särskilda behov och förutsättningar beskrivs så tydligt som möjligt för att länen ska ges ökade möjligheter att kunna stimulera dessa områden och dra nytta av den potential som finns där.

Nätverk, utbyte och kontakter över länsgränser

Ett återkommande önskemål från länen är att öka erfarenhetsutbytet över länsgränserna. Det finns indikationer på att tjänstemän som arbetar med landsbygdsfrågor på regional nivå i vissa fall har svårt att få gehör för sina frågor. För att öka möjligheterna till erfarenhetsutbyte över länsgränser, samt att stärka de tjänstemän och även politiker som arbetar med dessa frågor på länsnivå, behöver nätverk bildas.

I rapporten Landsbygden i den regionala utvecklingen redovisades länens *behov* av metod- och kunskapsstöd. I föreliggande rapport presenteras *hur detta behov kan tillgodoses*. Mot bakgrund av båda dessa rapporter föreslår Glesbygdsverket att:

- Glesbygdsverket som ett första steg ges i uppdrag att bedriva metod- och kunskapsstöd till länen genom kontinuerliga *utvecklingsseminarier* enligt beskrivet förslag. Uppdraget ska ske i samråd med Jordbruksverket, Verket för näringslivsutveckling och Institutet för tillväxtpolitiska studier och regleras i regleringsbrev för de fyra myndigheterna.

I ett senare skede, utifrån behov och resurser, kan Glesbygdsverket t.ex. även tänka sig att skapa någon slags ”infrastruktur” för ett nätverk av tjänstemän.

5.2 BEHOV AV UPPFÖLJNING

Glesbygdsverket bedömer att det inte räcker att enbart arbeta med metod- och kunskapsstöd. För att hålla frågorna levande föreslår Glesbygdsverket att återkommande uppföljningar görs för att följa utvecklingen, samt ge underlag till förbättringar. Uppföljningarna bör ha fokus på *verkligt utfall*. Dvs. hur har länens program gett resultat i gles- och landsbygder etc.?

- Regeringen bör i regleringsbrev ge länsstyrelser/samverkansorgan/självstyrelseorgan i uppdrag att genomföra kontinuerliga uppföljningar av hur de arbetar med gles- och landsbygdsfrågor och vilka effekter som uppnås. Uppföljningen bör omfatta samtliga relevanta politikområden. Glesbygdsverket bör ges i uppdrag att sammanställa och analysera uppföljningarna och redovisa detta till regeringen samt inkomma med förslag till eventuella förbättringar.

⁶ Proposition 2001/02:4.

GLS
BYGDS
VERKET

SAMUEL PERMANS GATA 2, 831 30 ÖSTERSUND
TEL 063-57 67 00, FAX 063-57 67 99. www.glesbygdsverket.se